

Szőke József, A szép a nevelésben. — Egri angolkisasszonyok érseki r. kath. fbb. leányiskolája és tanítóképzője.

Szücs Lajos, Család és iskola. — Zentai közs. főgymnasium, 14—24. l.

Toncs Gusztáv, Balitételek a középiskolai élet körében. — Szabadkai közs. főgymnasium, 3—33. l.

Vakarcs Kálmán, Az iskolai és a családi nevelés viszonya. — Nagyikindai áll. főgymnasium, 3—19. l.

Varga Mátyás, A gyermekekről a szülőknek. — Ujvidéki kir. kath. főgymnasium, 3—16. l.

Veszely Ödön, A magyar nő. — Budapesti szt. Vincze nővérek Ranolder-intézete.

Vigh Béla, Iskola és család. Szegedi áll. főreáliskola, 15—30. l.

Werner Adolf, Az önmunkásságról. — Egri kath. főgymnasium 20—43. l.

Zaka Gyula, Házi nevelés és a gymnasium. — Nagybecskereki közs. főgymnasium, 3—18. l.

Névtelen, Vallásos oktatás és nevelés. — Marosvásárhelyi kath. főgymnasium, 3—10. l.

VEGYESEK.

— A miniszter a polgáriskolai reformról. Az Orsz. Polgáriskolai Egyesület a husvét utáni vasárnapra halasztotta választmányi ülését, hogy bevárja a helyreállított egészséggel visszatérő miniszter hazaérkezését. Az ülés után *Lád Károly* elnök küldöttség élén üdvözölte a minisztert, s egyúttal figyelmébe ajánlotta az egyesületnek a reform ügyében már régebben beadott emlékiratát. A miniszter válaszában kijelentette, hogy *ambícióját helyezi abba, hogy a reform sorsát dülörcé juttassa és dicsőségének fogja számítani, ha az az ő minisztersége alatt lesz törvénynyé.* Hogy a megvalósítás nem történhetik gyorsabb tempóban, azt megmagyarázza, hogy a reform nagy tanügyi és társadalmi jelentőségénél fogva sok érdeket érint, a melyek megegyeztetése sok körültekintést, soknemű tárgyalást kíván; a mellett pénzügyi nehézségek is vannak. *A tárgyalások folyamatban vannak; a qualificatiók ügyében majdnem valamennyi miniszteriummal, az önkénytesi jog kérdésében a közös hadügy-miniszteriummal. A végleges szervezet felől ma még nem nyilatkozhatik, de terve az, hogy jóra való iskolát csináljon, mely a középiskolai kérdés végleges rendezését is elősegítse; azon lesz, hogy az iskola színvonala ne szállíttassék le, s hogy a tanárikarok jogai se csorbíttassa-*

nak.* A törvénytervezetet annak idején publikálni fogja, hogy alkalmat adjon a közvélemény megnyilatkozására.

Nagy megnyugvással értjük meg ezen miniszteri válaszból, hogy e nagy jelentőségű ügy hozzá méltó figyelemben és gondozásban részesül az arra első sorban illetékes helyen. Jól esik ezt konstatálnunk a költségvetési tárgyaláson elhangzott, halogatásra értelmezhető nyilatkozat után. Adjon az isten egészséget a miniszternek, hogy a többiek közt ezt a nagy kezdeményezését is befejezéshez juttathassa.

— **Egy főrend a nevelésről.** A költségvetés egynapos főrendiházi vitájából a *Széchenyi Imre* gróf beszéde keltett nagyobb föltűnést és visszhangot a napi sajtóban. Különösen az a része, a melyben arról beszél, hogy *jobb módú* polgáraink, a kiknek fiaiból válhatnak dológhoz értő, intelligens, *saját tőkével* bíró, vállalkozni képes iparos, nem adják fiaikat iparos pályára, hanem többnyire a gymnasiumot és jogi egyetemet végeztetik velük s így hivatalnokká nevelik, a miből «az üzleti kenyérkeresetnek nincs haszna»; bár — a mint a fölszólaló elismerto —

* A válasznak ez a része vonatkozik a küldöttség vezetőjének azon kérésére, hogy a hat osztályú iskolában való tanításra képesített tanárok ezen szerzett joga ne csonkíttassék meg az által, hogy azok jövőre majd csak a négy osztályú alsó tagozatban taníthassanak. El van ugyanis híresztelve, hogy valami efféle tervezetik. Hogy ki e hír gazdája, azt nem tudni, de tény, hogy jól volt terjesztve s minden bihetetlensége mellett is sok hívője akadt. Hogy az ilyen jogfosztás esete egy jogállamban ki van zárva, hogy nálunk sem volt még eset arra, hogy új qualificalionalis föltételek megállapításával a már megszerzett jogok érintessenek (ott van az iskolaügy köréből a régi — hat osztályú — reáliskolai tanárok esete, a tanítói nyugdíjtörvény meghozása előtt alkalmazott állami tanítók meghagyása az állami nyugdíjigényesek közt, stb.) mindez nem tudta az elhíttést meggátolni. Talán azt gondolták, hogy ha polgáriskolai tanárról van szó, akkor semmi sem lehetetlen, s talán épen erre a hiszékenységre előkészített hangulatra spekuláltak a hír forgalomba hozói is. Milyen könnyen lehet aztán az így elkeserítettek hangulatát a polgáriskolai tanárképző ellen fordítani, a melynek nehéz munkával megszerzett diplomája, ime, mennyire értéktelen, könnyen devalválható portéka. Bezzeg, az egyetemi diplomát nem lehet ilyen egyszerűen kisenmizni, mert annak meg van a tekintélye. S az az érdekes, hogy a Közokt. Tanács javaslata, a melynek a kétféle képesítésre vonatkozó pontja ürügyet szolgáltatott erre a híresztelésre, de a mely erről a devalvációról semmit sem tud, ez a javaslat mind a két fokához a képesítésnek ugyanazon képzőintézet által akar eljuttatni. Ez a körülmény sem állította meg a hír terjedését és elhívését. — Remélhető, hogy a reform megvalósulásáig kiesik a tervezetből a polgáriskola kettészakítása, mint annak legszerencsétlenebb javaslata; azzal elesik a kétféle képesítés és tárgytalanná lesz a jcgfosztásról szóló híresztelés is.

Szék.

van elég olyan iskolánk, a hol iparossá vagy üzletemberré nevedhetnek a fiú. Ez a beszéd tehát sem iskolarendszerünket általában, sem az egyes iskolák tanítási rendszerét különösen, nem teszi kritika tárgyává, hanem kritizált egy *társadalmi szokást*, még pedig különösen a társadalom egyik osztályának azt a — fölszólaló szerint — rossz szokását, hogy fiait nem abban az iskolában és arra a pályára nevelteti, a melyiken — ugyancsak a fölszólaló véleménye szerint — magának is, a köznek is nagyobb hasznára volna. — Ámde a fölszólalás hirlapi commentatorai tovább mentek s fölhasználták az alkalmat, hogy iskolai rendszerünkön, főleg pedig a gymnasiumon üssenek egyet. Rossz néven vészik a gymnasiumtól, hogy miért tanít és nevel gymnasialis szellemben. Talán csak nem várják tőle, hogy iparossá nevelje, vagy annak irányítsa tanítványait; vagy pedig ne csak jogásznak, hanem iparosnak is; markoljon sokat és fogjon keveset?! Nem ez volt az értelme a Széchenyi gróf fölszólalásának. Ő nem mondta azt, hogy a gymnasium s utána a jogi fakultás *rosszul* neveli *jogászszerű* az ifjút, sem azt, hogy fölöslegesek a jogászok s velük a gymnasiumok, sem azt, hogy a gymnasium feladata volna ama jobb módú polgárfiúkat az iparos pályára terelni, hanem ajánlotta a jobb módú polgároknak, hogy fiaikat az iparos pályákra tereljék s azért ne a gymnasiumba, hanem az arra vezető iskolákba adják őket. Ez tisztán társadalmi kérdés, a mely az iskolát, mint iskolát nem érinti. A mi feladatunk marad, a mi volt: a reánk bízottakat értelmes, becsületes emberekké nevelni, alkalmazkodván egyúttal iskolánk különleges céljához. Tehát a gymnasiumi tanár a gymnasialis célhoz, nem pedig az iparossá neveléshez. Hogy kiket bízunk ránk, az a szülők dolga és joga; ha ebbe kotnyeleskedünk, a kéréstlen tanácsadó sorsára juthatunk. Ha azután a műveltség terjedésével mind több gyermeket bízunk ránk s mind többet segítünk a műveltség minél magasabb fokára, úgy hogy a megnövekedett intelligentiából az úgynevezett diplomás pályák szükségleteinek fedezése után még fölösleg is marad (mert most egyáltalában nincs tulproductio), akkor ez a fölösleg majd ráterelődik az üzletre is, mert hajtani fogja a kényszer. Akkor megteszik azt, a mit kénytelenség nélkül semmiféle szép szóra meg nem fognak tenni. S ha ez az állapot beáll, akkor bizonyosan ama jobb módú polgárok gyermekei fognak első sorban az üzleti pályákra terelődni, a melyen tőkéjük segítségével önálló existentiát teremthetnek maguknak. A mostani magyar intelligencia szegény; X. tanár vagy Y. bíró a diplomája után él; az a nevelés, a mely ehhez juttatta, volt egyetlen apai öröksége, s ez az egyetlen örökség, a mit fiára hagyhat, mert tőkegyűjtésre a magyarországi javadalmozások mellett nem is gondolhat. Már pedig tőke nélkül az iparos vagy kereskedő örök életében a mások segédmunkása marad. Minden tisztességes apának az a törekvése, hogy fiának legalább a magáéhoz hasonló existentiát biztosítson. Ettől a törekvésétől a nem-

zetgazdák kedvéért le nem mond, tehát a nemzetgazdáknak kell ezen megváltozhatatlan szülői ösztönhöz alkalmazkodniok, ha nem akarják, hogy terveik a levegőre épüljenek. Azok, a kik megalkották a «Tanítók Házát» helyesebben szolgálták a nemzet érdekeit, mint a kik ki akarják verni a tanulókat a gymnasiumból. Műveltség, minél több, minél szélesebb körű, minél magasabb fokú műveltség kell nekünk; ez a legnagyobb nemzetgazdasági szükséglet, mely mind a többit magával tudja hozni.

— Az iskola a színpadon. Egész tanintézetet visz a színpadra Max Dreyer négy felvonásos új drámája «*Der Probekandidat*», melyet egész télen nagy tetszéssel nézett a berlini Deutsches Theater közönsége. «Egy kisebb északnémet állam» (ha szülőhelyére gondolt a szerző: Hannover) realgymnasiumának a felsőség kegyét leső igazgatója, alázatos, félnék, elkeseredett tanárai, korlátozott, de hatalmas gondnokai nem voltak újság a nézők előtt; annál szokatlanabb az előttök folyó tanári gyűlés, iskolai ünnepély és tanítás. Újság volt az egyszerű mese keretében a kezdő fiatal tanár helyzete s általában az a nagy nyíltság, melylyel a szerző az iskolai életet feltárta. A tárgyáért, tanítványaiért, a tanításért lelkesedő próbajelölt («id. hely. tanár»?) már a megszokott keveset dolgozással nem törődő buzgóságával ellenségeket szerzett magának, mikor minden jó lélek rémületére az előírt anyag helyett saját véleményét mondja el tanítványainak a legfelsőbb osztályban: a Darwin-elméletét is ismerteti. A pappal összebeszélt igazgató tudtára adja, hogy vagy visszavonja a mit mondott s tanítványai előtt megbélyegzi saját nézetét, vagy elveszíti állását s más pályát kell választania. Az ifjúra nézve ez eljegyzésének felbomlását s édes anyja nyomorba jutását is jelenti. Ezért szavai megmásítását megígéri, de tanítványai szemébe nézve hazudni nem tud. Elcsapják. — Mint darab is kiváló, itt azonban azért említjük, mert a mai észak-német iskolakormányzást mutatja be s rendkívül érdekes képet tárva elénk, némely alakjában igazán typut rajzol. Az egészet hajlandók lehetünk mindenik téren jellemzőnek s az egyéniség érvényesülése mellett, a felsőség elnyomó hatalma ellen való nemes izgatásnak tekinteni, bár sokan egyszerű támadást véltek benne az iskolák hatóságai ellen. Irányzatosság bizonyára van benne, de hát baj-e ez? Van a szerzőnek igen finom pädagogiai érzéke (jöllehet épen a Darwin példáulú említése ennek hiányos voltát is mutatja) s e szempontból különösen becsesek a szegény «*Probekandidat*» mondásai. Hogy pedig igazság is van benne, azt a közhangulaton kívül Paulsen berlini egy. tanár szavával lehet bizonyítani, ki a most mult téli félév egyik utolsó előadásán azt mondta e darabról megemlékezve: «A kezdőnek nem lehet nevelői bölcsesége s ha téved, az előjárónak kell jóindulattal útba igazítania. Nem úgy, a mint a «*Probekandidat*» igazgatója teszi. Pedig abban a darabban van igazság; meg kell vallani, hogy a mai igazgatásban határozottan van olyan irány,

mely az egyestől teljes alávetést kíván s nem az iskola egészséges szellemét ápolja, hanem a bürokratikus schematismust növeli. Ezért igaz, a mit Dreyer írt.»

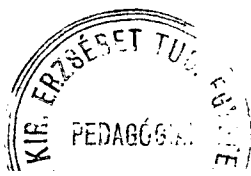
Drezdából indult s diadalúton jutott a berlini királyi színházba Otto Ernst (O. E. Schmidt hamburgi tanító) új darabja: *Jugend von heute*. Ritkán lehet színházból a szerzővel és ennek a darabban nyilatkozó lelkével oly megelégedetten távozni, mint ha e pályatárs munkáját nézzük végig. Voltaképen vád az egész az iskola ellen, hogy az ifjak innen megállapodott világnézet nélkül jutnak az egyetemi szabadságba s ott azért rossz útra tévednek. Hitünk szerint az iskolának nem feladata, hogy határozott életnézetet állapítson meg mindenik növendéke számára, hanem hogy ilyennek megszerzésére igenis képessé tegye. A «*Jugend von heute*» hőse nagy küzdelem árán ezt el is éri s így a vád magától dől meg. — Egy «*obersecundaner*» is szerepel benne; épen a gyerekkorból való kilépés zürzavarában látjuk s szerencsés megváltozásának örülhetünk. Rosszúl nevezi az író komédiának a munkáját, mert nagyon komoly magva van s drámai jelenetei uralkodnak, drámaivá teszi a mindkét fiokért aggódó szülők siralma.

E két színdarab s a velök járó folytonos nagy tetszés az iskola ügyei iránt való élénk érdeklődést mutatja, a dráma-írás és a társadalom alakulása tekintetében meg biztató jelenség. Mindkettő igen ajánlható a mondott okokból, különösen a «*Jugend von heute*» lefordítása is kívánatos volna. A szegény ifjúsági előadások is sokat nyernének vele.

Imre S.

— **Női kereskedelmi tanfolyamok.** Ilyen tanfolyam több fővárosi polgári leányiskola mellett áll fenn. A hatóság az igazgatókra bizta őket, a kik magánvállalként a tandíjából tartották fenn a tanfolyamokat. Most a közoktatási miniszter leírt a tanácshoz, hogy jövőre ilyen tanfolyamokat csak úgy engedélyez, ha a főváros maga tartja fenn s a tanítókat is ő alkalmazza; a meglévő tanfolyamok engedélyt visszavonja s az új engedélyezéseket ezután a közoktatási és kereskedelmi miniszterek együtt adják meg. — Tudtunkkal ezen tanfolyamok nem adnak semmi országos qualificatiót tanítványaiknak, azokat magánvállalkozók szokták alkalmazni, azért nem értjük egészen, hogy miért ne képezhetné őket a magánvállalat? A míg a kereső és kínáló meg vannak elégedve egymással, addig fölösleges az államnak beleavatkozni a dologba.

— **Tüntetés a középiskolai reform mellett.** Ezen cím alatt hoz a Középisk. Közl. értesítést egy németországi mozgalomról, a melynek célja: lehetőleg sok aláírást gyűjteni azon indítványokra, hogy mindenféle középiskola ugyanazon jogosítványt adja, és, hogy a középiskolák három alsó osztálya egységesíttessék. A felhívás a következő egyesületek nevében adatott ki: Verein deutscher Ingenieure, Allgem.

deutscher Realschulmännerverein, Verein zur Förderung des lateinlosen höheren Schulwesens, Verein zur Schulreform. — Ezek az egyesületek olyan jól vannak összeválogatva, hogy előre is biztos lehet mindenki a hozandó határozatok irányáról és egyhangúságáról, valamint arról is, hogy ama határozatok nem a német középiskolai pädagogusok többségének a véleményét fogják kifejezni. A mi hazai egységesítőink kedviért megjegyezzük, hogy még ez a különlegesen összeválogatott német társaság is csak az alsó harmadát szeretné egységesíteni a középiskoláknak, még pedig csak a középiskoláknak (gymnasium, realgymn., főreál) s nem akarja ebbe belevonni a polgáriskolaféléket is.

— **Tanárok mellékfoglalkozása.** Az áprilisi füzetben ismertetve volt az a méltányos javaslat, a melyet a főváros közoktatási bizottsága terjesztett a tanács elé a tanítók és tanárok mellékfoglalkozása tárgyában. A tanács már meghozta határozatát, a melylyel fenntartotta régebbszigorú álláspontját s eltiltja a tanítókat és tanárokat a pénzintézeti foglalkozásoktól és az orvosi gyakorlattól; egyúttal fölhevta azokat, a kiknek ilyen, most eltiltott foglalkozásuk van, hogy vagy tanítói állásukról vagy mellékfoglalkozásukról mondjanak le. Ez egy kis túlzásnak tűnik föl. A mikor a tanárokat szigorubbantiltják a mellékfoglalkozásoktól, mint a többi tisztviselőt, talán az a gondolat vezette őket, hogy a tanárok javadalmazását kedvezőbbnek tartják, mint a többiét, a mi pedig nem úgy van. Bár úgy lenne. Mert az igaz, hogy a tanárnak kényesebbnek kell lennie a mellékfoglalkozások megválasztásában, mint a legtöbb más tisztviselőnek. Nemcsak a foglalkozás tisztességes voltára kell tekintettel lennie, hanem arra is kell ügyelnie, hogy olyan foglalkozást, mely a közönséggel esetleg ridegebb, durvább érintkezését vonhatja maga után, ne vállaljon. Ilyen lehet egy pénzintézeti állás. De hát tegyék akkor olyan helyzetbe, hogy módjában legyen kényeskedni a mellékfoglalkozások megválasztásában. Hanem rájuk paráncsolni, hogy légy kényes, ha koplalsz is, nem áll jól azok részéről, a kik sem nem kényesek, sem nem koplalnak. — Az orvosi gyakorlat ellen ebből a szempontból nem emelhető kifogás, itt az a baj, hogy a tanítói állás és az orvosi gyakorlat, mindkettő megkívánja a maga emberét; bár, hogy nem épen lehetetlen a kettőnek egy személyben eleget tenni, mutatja az orvoskari egyetemi tanárok példája. Helyeselni lehetett a bizottsági javaslatot, mely a jövőre útját akarta vágni az ilyen esetek szaporodásának, de túlzásba megy a tanács, a midőn azt a 2—3 embert, a ki nagy fáradsággal már megszerezte az orvosi diplomát, egyszerűen eltiltja ennek értékesítésétől. Hogy ezek az orvosi gyakorlat mellett tanítási munkájoknak is kellően megfeleljenek, azt van módja ellenőrizni a hatóságnak.

— **Az osztatlan népiskola tantervével foglalkozott két tekintélyes testület; az egyik az Állami Tanítók Orsz. Egyesülete,** mely apr.

9-diki közgyűlésén az előadónak a külön tanterv melletti indítványát fogadta el csekély szavazattöbbséggel (30 szavazat 27 ellen); a másik a *Tanítók Országos Bizottságának* igazgató tanácsa, mely 16 szóval 3 ellen az egységes tanterv mellett foglalt állást. — A kérdés körül folyó vitákban nem láttunk kellően kiemelve egy szempontot, a melynek pedig elsőrendű jelentősége van. Arról sok szó esett, hogy *egy* tanító taníthat-e annyit, mint *hat*; de azt kevesebbet fejtegették, hogy az osztatlan iskola *tanítványa* tanulhat-e annyit, mint az osztotté? Pedig a tanítványért van az iskola. Az utóbbi kérdésre pedig egyszerű a felelet: a gyermek fejének a 6—12 éves kor között megvan egy átlagos befogadó képessége, a mely független attól, hogy osztott vagy osztatlan iskolába jár-e. Ez a szempont igazolja azon tapasztalati argumentumot, a mit több olyan tanító hozott föl, a ki mindkét féle iskolában tanított, hogy az osztatlan iskolában elért eredményei nem állanak hátrább az osztott iskolabeliékénél.

— **A kisednevelők közgyűlése és Pósa-ünnepe.** A Kisednevelők Orsz. Egyesülete a husvétii ünnepek alatt tartotta közgyűlését Szegeden, a mely alkalommal Pósa Lajos tiszteletére is ünnepet rendezett. A Hagara Viktor főispán elnöklete alatt tartott közgyűlésen a közoktatásügyi minisztert Kállay Albert főispán képviselte. Közel 300 kisedóvó és igen nagy számú érdeklődő vendég vett részt. Fölolvasások: Molnár Mária «Pósa Lajos méltatása»; Nemeckay István «A kisedóvó-intézet, mint egybekapcsolója a népiskolának a családdal»; K. Belezny Szeréna «Hogyan védekezik a kisedóvó-intézet a ragadós betegségek ellen?»; Halvax János «A 3—6 éves kised testi fejlődésének megfigyelése pædagogiai szempontból». — A közgyűlés napjának délutánján tartották a Pósa-ünnepet érdekes és gazdag programmal; óvodai játékok, foglalkozások, fölváltva Pósa verseinek szavalásával, Pósa megzenésített gyermekdalainak előadásával jöttek egymásután; végül Pósa mesélt a kisedeknek. A jelenvoltak feledhetetlen hatásúnak mondják az ünnepélyt.

— **Közgyűlések.** Az előbbi közleményekben említett közgyűlések tárgyai közül felemlítjük még, hogy az állami tanítók elfogadták Józsa Dánielnek az állami tanítók helyzetének rendezéséről szóló emlékiratát, melyben nevezetes kívánság, hogy a tanítói állás köztisztviselői állásnak tekintessék s annak megfelelően az áll. tanítók is osztassanak be a tisztviselői fizetésosztályokba. Bár a tanárokat is kivennék!

A többi országos iskolai egyesület közül a Tanítóképző Tanárok Egyesülete pünkösdkor Kolozsvártt fogja tartani közgyűlését; a Keresk. isk. Tanárok Egyesülete szintén pünkösdkor Szegeden; a Középiskolai Tanáregyesület a nagy vacatio elején Temesvártt, mely alkalommal hazai készítésű iskolai eszközökből kiállítást is rendeznek.